

FOTO: KAROLINA JERKEBRING

KRAV vs SMAK – det här är en rubrik som egentligen är helt felaktig. Men vi har valt den för det är där fokus i debatten legat. På något sätt har det blivit en fråga om ifall KRAV eller SMAK erbjuder den billigaste kontrollen och att SMAK utgör en hälsosam konkurrent till ett lite dyrt KRAV. Givetvis är detta viktiga delar av en ny verklighet för dem som vill sälja sina produkter som ekologiska, men KRAVs och SMAKs olika roller är inte de som den här motsättningen kan ge sken av. Aktörernas roller är istället de här:

KRAV är en förening som äger varumärket KRAV som är en märkning av ekologisk produktion. Man utvecklar regler och marknadsför varumärket och dess mervärden. KRAV måste som alla andra ekologiska märkningar inom EU leva upp till EUs förordning för ekologisk produktion, men har också ett antal tilläggsregler där de viktigaste är inom området djuromsorg och djurmiljö.

SMAK (Svensk Matpotatiskontroll) är ett certifieringsföretag som erbjuder sina kunder revision enligt ett antal olika certifieringsstandarder, t ex EurepGap, IP Sigill och IP Trädgård – och sedan i somras också av ekologisk produktion. SMAK har alltså inget eget regelverk för ekologisk produktion utan certifierar enligt EUs förordning (EU-reglerna som ofta sägs i dagligt tal). Certifieringen ger rätt att använda EUs märke för ekologisk produktion (alltså inte KRAV-märket och inte SMAK-loggan) och att marknadsföra sina produkter som ekologiska.

Aranea Certifiering är ett helägt dotterbolag till KRAV som givetvis kan erbjuda certifiering enligt KRAV-reglerna men också certifiering enligt EUs förordning, IP Sigill, HACCP m m. Till stora delar befolkas Aranea av samma personal som tidigare var anställd av KRAV för att utföra kontroll, men det är idag ett eget företag med egen företagsledning med VD Christian Nyrén i spetsen. Man arbetar alltså på en konkurrensutsatt marknad där fler företag erbjuder samma tjänster. Sedan slutet av november har man inte ens monopol på att certifiera enligt KRAV-reglerna eftersom KRAVs styrelse då beslutade att "öppna sitt regelverk", dvs att tillåta andra företag att certifiera enligt reglerna. Skulle Aranea av någon anledning inte klara konkurrensen på en öppen marknad riskerar en stor erfarenhets- och kunskapsbank i ekologisk kontroll och certifiering att gå förlorad om Araneas personal skingrades.

Så vad handlar det här om mer än nyttig prispress på certifieringstjänster? Och att KRAV-kontrollanterna – alltså Aranea-kontrollanterna när vi vant oss vid att säga det

– verkar rätt byråkratiska och stelbenta ibland och kan behöva lite konkurrens när det gäller kundbehandling? Jo det handlar om ett val mellan två olika regelverk, stan-

darder. Två vägar för att utveckla den ekologiska produktionen både i volym och i kvalitet. Väljer man KRAV-vägen säger man ja till en spjutspetsproduktion som hela tiden försöker ligga i framkant och där reglerna används för att utveckla produktionen i en mer ekologisk riktning. Väljer man EU-vägen säger man ja till en lite enklare och bredare väg med regler som kompromissats fram i förhandlingar mellan medlemsländerna. Valet handlar om vägen till konsumenterna och vägen till en uthållig och etiskt försvarbar livsmedelsproduktion.

LENA KARLSSON

KRAV och EU

Det är främst inom området djuromsorg som KRAVs regler innehåller stora mervärden som marknadsförs gentemot konsument:

- KRAV har regler för slakt.
- KRAV har regler för djurtransporter.
- KRAV säger att alla djur ska få vistas ute på naturlig mark under sommar-månaderna, alltså även grisar, tjuar och fjäderfän.

Ett annat område där det varit mycket diskussion om KRAVs mer restriktiva regler är livsmedelsförädling och tillsats av nitrit- och nitratsalt i charkprodukter. Även inom fruktodlingen diskuteras de mer tillåtande EU-reglerna kring besprutning med svavel och koppar i fruktodlingar.

SMÅK nöjer sig med EU-certifiering tills vidare

Ser sig som ett renodlat certifieringsföretag

Ekologiskt lantbruk har intervjut certifieringschefen på SMAK Ingemar Hellbe om SMAKs engagemang inom det ekologiska certifieringsområdet.

Hur många kunder har SMAK inom den ekologiska certifieringen? Är det många som hör av sig? Är det bara lantbruksföretag eller även förädlare, slakterier, mejerier?

– Ekologisk certifiering är en helt ny verksamhet för oss så inom den grenen har vi för närvarande inte mer än ett 50-tal kunder, men vi får mycket förfrågningar just nu. Det är i första hand köttproducenter som frågar, sådana som har ekostöd och måste certifiera sig för att få fullt stöd nästa år. En del är också kritiska till KRAVs monopolställning. När det gäller större slakterier och mejerier har KRAV-märkets stora genomslag i konsumentled betydelse, så där förväntar jag mig inga kunder. Däremot tror jag att vi kan få betydelse för mindre förädlingsföretag och på storkökssidan där man kan nöja sig med att vara ekologiskt certifierad och inte har behov av KRAV-märket i sin marknadsföring.

KRAV har nyligen öppnat sitt regelverk så att det blir tillåtet för fler företag än Aranea Certifiering att utföra KRAV-certifiering. Är det intressant för SMAK?

– Inte omedelbart. Dels är det en kapacitetsfråga, det krävs support i datasystem för det och det kräver mer personal. Dessutom kräver det ytterligare en ackreditering hos Swedac, vilket både tar tid och kostar pengar. Swedacs avgifter är dessutom omsättningsbaserade och KRAV vill ha ut licensavgifter för sitt märke. KRAV vill att vi tar ut dessa avgifter och jag ser det inte som ett omedelbart attraktivt erbjudande att agera bank.

Jag vill se en tydligare rollfördelning där SMAKs uppgift är att utföra själva kontrollen och certifieringen, medan KRAV själv får ta in avgifter för licens och för varumärkesanvändning och upprätta avtal med den som vill använda KRAV-märket.

Anser du att det finns utrymme för två olika ekologiska certifieringar på den svenska marknaden? Ett med mervärden när det gäller djursorg eller liknande, som KRAV har idag, och ett som bara är EU-standarden.

– Nej, då hamnar vi fel. Det är inte det som är viktigt, det blir för mycket nisch. Det viktiga är det ekologiska valet för både konsument och producent, samtidigt som vi inte får slå ihjäl svenskt lantbruk.

– Jag har mycket stor respekt för KRAV och det pionjärbete man utfört, och KRAV har lagt ett imponerande arbete på att skapa ett genomarbetat regelverk. Den stora skillnaden mellan KRAV och EU-reglerna är till stor del djursorgsfrågorna, men det är inte bra om stränga KRAV-regler nischer ut svenskt lantbruk till förmån för import. KRAV är opinionsbildare och spjutspetsar och ska jobba för att höja nivån i EU, men vi ska inte ha olika regelverk i Sverige. Dessutom blir det ju dubbelmoral eftersom KRAV återcertifierar import från andra länder som bara lever upp till EU:s standard och inte har KRAV-mervärdena.

Nästa år kan det finnas 10–15 000 lantbrukare som vill certifiera sig för att få fullt ekostöd. Klarar SMAK att ta hand om hälften av dem?

– Jordbruksverket gör inte bedömningen att det är intressant för så här många att certifiera sig för att få ekostöd. Men nej, inga chanser att vi kan ta hand om så många nya kunder på en

FOTO: KAROLINA JERKEBERG

gång. Datastödet är viktigt i kontrollen och den kapaciteten har vi inte just nu men räknar med att lösa det under vintern. Det handlar om tillgång på kompetent personal också, och vi har flera andra certifieringsgrenar som också kommer att kräva mycket mer revision nästa år p g a ändrade bestämmelser.

Hur informerar SMAK nya kunder som vill bli certifierade för ekologisk produktion om vilka regler de måste följa? Ni kan väl inte säga åt dem att läsa EU:s förordning...

– När det gäller den här biten har jag ibland under resans gång ångrat att vi gick in i det här. För våra övriga certifieringar har vi tydliga och bra dokument och standarder, men EU:s förordning är ett delvis ett omöjligt dokument. Vissa områden är utsatta för detaljreglering samtidigt som andra områden bara har principdeklARATIONER och det lämnas utrymme för tolkningsmöjligheter. Samtidigt kommer det ofta ändringar och det finns en rad kopplingar till andra förordningar.

– Jordbruksverket har precis tagit fram informations- och tolkningsdokument som vi får hänvisa våra kunder till att läsa. Vi anser att det är Jordbruksverket och Livsmedelsverket

som är standardägare när det gäller EU:s förordning, och det är deras uppgift att stå för tolkningen av förordningen och information till dem som är berörda. Vitycker det är anmärkningsvärt att det är först nu, nio år efter att förordningen kom, som man tagit fram dessa dokument, men det visar också på vilken dominans KRAV har haft hittills.

Men hur kunde ni ackrediteras av Swedac för att utföra ekologisk certifiering utan att det fanns en tydlig standard att jämföra era revisionsdokument med?

– Det finns en EU-anvisning för hur kontrollerna skall genomföras och det är den vi har utgått ifrån. Sen finns det också en del dokument vilka vi fått tillgång till framtagna av Jordbruksverket och Livsmedelsverket i de fall förordningen lämnar tolkningsutrymme. Swedac har också anlitat personer från Jordbruksverket och Livsmedelsverket som teknisk expertis i bedömningen av oss. Swedac har dock större kompetens i bedömning av att vi uppfyller kraven i EN45001 när det gäller vårt ledningssystem, rutiner och kvalitén i vårt arbete. Vi är tidigare ackrediterade för EurepGap-standarderna och nu även IP Sigill.

LENA KARLSSON

Prislappar på två märken

Nästan två gånger så hög avgift för att bli KRAV-certifierad som för att bli EU-certifierad när jämförelsen är som mest till KRAVs nackdel! Det var resultatet när vi bad Aranea och SMAK att räkna ut vad det kostar att bli certifierad 2007 för några producenter. Vi bad också producenterna att kommentera utfallet av vår undersökning.

Gårdarna

Exemplen i jämförelsen är verkliga gårdar. Gris- och mjölkgårdarna är KRAV-certifierade. Osttillverkaren har lämnat KRAV. Lammproducenten vill certifiera sin produktion, bli för att få ekostöd, och funderar över KRAV-märke eller EU-certifiering.

Araneas prislapp för KRAV-certifiering

Priserna gäller 2007 och förutsätter 1) att producenten använder e-kontoret (80% gör det) och 2) att gården är helt ekologisk, vilket ger 1 000 kr i rabatt vardera, dvs 2 000 kr totalt. Från 2007 kommer avgiften att vara uppdelad på en licensavgift som går till KRAV för att man får använda märket och en certifieringsavgift som är Araneas debitering för själva kontrollen.

SMAKs prislapp för EU-certifiering

SMAKs priser är uppskattningar från SMAKs certifieringschef Ingemar Hellbe. Man arbetar inte med fasta priser och procentsatser på omsättningen (som Aranea gör) utan debiterar ett rent timpris på verklig tidsåtgång och i en del fall bilersättning.

Gårdarna	 Araneas prislapp för KRAV-certifiering	 SMAKs prislapp för EU-certifiering
Anders och Marie Engvall Forsa Gård , Stora Skedvi Smågrisproduktion: 160 suggor, 50 slaktsvin Areal: 107 ha, varav 8 ha bete, 20 ha vall, 10 ha ärtor och 69 ha spannmål	Licens: 990 kr Certifiering: 16 660 kr Summa: 17 650 kr	7–8 000 kr
Anders och Gunilla Munters Enholn , Dala Järna Mjölproduktion: 110 mjölkkor, 110 ungdjur Areal: 180 ha, varav 10 ha potatis, 15 ha spannmål och 155 ha vall	Licens: 1 800 kr Certifiering: 26 300 kr Summa: 28 100 kr	8–9 000 kr
Kerstin Johansson Knätte , Ulricehamn Gårdsmejeri: 7 nya ostar vart tredje år Antal djur: 45 getter, 10 killingar Areal: 8 ha vall Omsättning: 300 000 kr	Gården Licens: 80 kr Certifiering: 4 295 kr Summa: 4 375 kr Förädlingen Licens: 400 kr Certifiering: 2 600 kr Årskostnad för förnyat godkännande för 7 ostar vart 3:e år: 1 000 kr. Summa: 4 000 kr Totalt lantbruk och osttillverkning: 8 375 kr	7–8 000 kr
Kristina Runeborg Lindhem , Rottne Lammproduktion: 23 tackor, 46 lamm Areal: 4 ha bete, 2,85 ha vall	Licens: 28,50 kr Certifiering: 4 159 kr Summa: 4 187,50 kr	3 500–4 000 kr

Några producenter om KRAV- respektive EU-certifiering

? KRAV-reglerna har ett antal mer värden jämfört med EUs ekoregler. Bland de tydligaste är regler för slakt och djurtransporter samt att även grisar och fjäderfä garanteras vistelse ute på naturlig mark under sommaren. Ska KRAV fortsätta med egna tilläggsvärden eller ska man harmonisera med EU-reglerna?

Margareta Olofsson, grisproducent, Lövånger

Ska man konkurrera med dem som certifierar enligt EUs regler så ligger man i lä, men samtidigt tror jag inte att man ska harmonisera till EUs lagstiftning. Det behövs någon som certifierar utegrisar för det är ju

något som förknippas så starkt med ekologiskt i Sverige.

Hans Naess, ekolantbrukare, projektledare, inspiratör, Flen

Ja, KRAV ska ställa egna krav och driva utvecklingen. Om harmonisering innebär att man släpper grundvärderingar som att djuren ska få vistas ute så är det faktiskt att frånga sina

grundläggande värderingar. Då kan SMAK och andra lika gärna ta över.

Solveig Pettersson, Åloppe Ekomat samt producent av grönsaker, dikor och lamm, Enköping

Jag tycker absolut att vi ska ha egna regler och det gäller framför allt grisar och höns. Det tror jag har ett stort värde för konsumenterna.

Kjell Norrbin, lamm- och nötköttsproducent med eget slakteri i Kalix

Jag tycker vi ska fortsätta att utveckla reglerna hos KRAV. Vad KRAV står för är ett inarbetat koncept hos konsumenterna. Jag tycker att det är viktigt

att vi fortsätter linjen att måna om djuren liten extra. Vi ska vara föregångare.

Börje Karlsson, ordförande i Ekokött och lamm- och nötköttsuppfödare, Götene

Ja, KRAV måste ha möjlighet att fastställa sina egna regler och det är också det bästa sättet att påverka EU-reglerna.

Kommentarer från gårdarna

Vi frågade lantbrukarna om de själva värderade det högre priset på KRAV-certifieringen till den prislapp vi redovisar.

Anders Engvall:

Som det ser ut nu skulle jag inte våga pruta bort 9 000 kronor som är skillnaden för mig. Jag tror att KRAV-märket är värt mer än så. Jag känner mig också tveksam till SMAK, hur många konsumenter känner till det? KRAV känner alla till. Jag är för dåligt insatt i EU-förordningen men jag vet att grisen inte behöver gå på bete och det är ju grundbulten i detta och där finns mervärdet.

Anders Munters:

Om man tänker på att vi idag får ett merpris för mjölken på 450 000 kronor, då är 28 000 bara 6,2 procent. Det tycker jag att det är värt. Jag tycker heller inte att KRAV-reglerna är särskilt hårda, jag trodde att de skulle vara betydligt hårdare i förhållande till Sigill-reglerna. Men om man skulle få 50 öre mer per kg om man var certifie-

rad enligt EU-förordningen, då vet jag inte riktigt hur jag skulle välja. Då blir det ju en ekonomisk fråga, men samtidigt vet jag inte om mejerierna skulle kunna marknadsföra SMAK.

Kerstin Johansson:

Jag har varit med i KRAV sedan 1994 av ideologiska skäl men har nu gått ur. Under den här tiden tycker jag att hela systemet har ändrat sig. Det är mer polisiär verksamhet nu, inte den rådgivning och kontroll som det var tidigare. Man tar heller inte hänsyn till en liten förädlare, vilket resulterar i att man hämmar mångfalden. Jag lämnade inte KRAV av kostnadsskäl utan på grund av byråkratin. Det är väldigt skönt att slippa alla papper. Jag vet inte om vi ska certifiera oss EU-ekologiskt, våra kunder litar på oss ändå. För oss med den här storleken på verksamhet spelar en märkning ingen roll.

Kristina Runeborg:

Jag håller just nu på att fundera på om jag ska gå med hos KRAV eller någon annan, främst för att få EU-bidragen. Jag har en liten hobby-uppfödning men den ska ändå bära sig. Jag säljer mina lamm ändå, utan att de är KRAV-märkta. Värdet med KRAV är att det är ett känt varumärke. SMAK har inte funnits på animaliesidan tidigare, men det hindrar inte att folk förknippar dem med bra produkter.

Gunilla och Anders Munters

Varför är ni så dyra på Aranea?

Chefen för lantbrukskontrollen Eva-Lena Rådberg svarar.

Du har sett både Araneas och SMAKS prislapp på de gårdar vi tagit upp som exempel. Hur förklarar du den stora skillnaden?

– Aranea och SMAK tar betalt enligt helt olika principer. SMAK tar betalt för verklig arbetstid och Aranea tar betalt i förhållande till omsättning, dvs den ekonomiska nytta som kunden har av att vara certifierad. Det betyder att relativt stora gårdar som grisproducenten och mjölkproducenten i era exempel är med och betalar en hel del av de verkliga kostnaderna för den lilla lammproducenten i Araneas system. Eftersom kontrollen av en stor gård inte tar så väldigt mycket mer tid än kontrollen av en liten blir ju Smaks kontroll väldigt billig för lite större producenter. Bland Araneas lantbrukskunder ligger de här två större producenterna bland de 20% största. De flesta är mycket mindre och snittkostnaden för de lantbruk Aranea kontrollerar är 6 000 kr där många alltså är subventionerade av de största.

Men Smak och Aranea tar ungefär lika mycket betalt för att certifiera den lilla lammproducenten i exemplet. Det betyder att Aranea ändå har behov av mycket större intäkter totalt från sina kunder. Hur vill du förklara det?

– Jag kan inte säga någon enskild stor faktor som gör skillnaden, utan det är flera olika saker. T ex har vi kostnader för att vi är IFOAM-ackrediterade, vi får lägga mycket tid på att alla dokument ska översättas till engelska.

– Sedan har vi också en ganska stor stab av fast anställda – det finns många fördelar och värden med det, men det är också så att en fast anställd har en hel del ej debiterbar arbetstid. Jag tror att vi måste börja jobba en del med konsulter också, dvs

företagare som fakturerar oss precis för den effektiva arbetstid de lägger ner och som vi i övrigt inte har något personalsvar för.

– Vår personal lägger också rätt mycket arbetstid på telefonförfrågningar, t ex länsstyrelser, journalister m m. Formellt är vi nu bara ett certifieringsföretag, men i praktiken ses vi som ett allmänt ekologiskt bollplank.

– De senaste åren har vi också investerat väldigt mycket i det datasystem vi nu har och som också våra kunder har nytta av genom e-kontoret. Det är givetvis en kostnad som ska ge vinster i framtiden, men likvärd har den varit stor.

Är Araneas licenskostnader till KRAV stora och belastande för att få certifiera enligt KRAV-reglerna?

– På lantbrukssidan är det ingen hög kostnad, ca 10 kr per hektar. Där är ju KRAVs princip att den som har stor ekonomisk nytta av märket också betalar de största avgifterna för att få använda det, vilket gör att de stora licensavgifterna läggs på certifieringen av de stora livsmedelsföretagen. Varumärkeskostnaden ska ju huvudsakligen belastas slutanvändarna.

Nästa år krävs certifiering för fullt ekostöd. Det kan betyda mellan 10 och 15 000 lantbruksföretag som plötsligt vill certifiera sig. Klarar ert administrativa system av det?

– Ja det gör det, databasen klarar det utan problem. Förra året var det en del störningar på e-kontoret sista dagen med 1000-kronorsrabatten när väldigt många loggade in samtidigt. Detta är åtgärdat så inför 2007 finns det inga problem med kapaciteten.

LENA KARLSSON

ARANEAS VD CHRISTIAN NYRÉN:

Bygg ditt eget varumärke om KRAV är för dyrt

Den producent som tycker att KRAV-certifiering är för dyr och för omständlig, kan i stället satsa på att bygga sitt eget varumärke och låta det kontrolleras av Aranea. Det rådet ger Christian Nyrén, VD på Aranea.

För dyrt, för omständligt, för byråkratiskt – ungefär så brukar kritiken låta när mindre producenter kritiserade tidigare KRAV och numera Aranea för att bedriva en kontroll som inte är anpassad till dem.

Den kritiken mötte också Christian Nyrén, VD för Aranea, när han deltog på Eldrimmers debatt om certifiering för småskaliga producenter (se förra numret av Ekologiskt lantbruk).

Även om Christian Nyrén inte tror att kritiken är så utbredd, så ser han ändå att det är svårt för Aranea att göra kontrollen särskilt mycket billigare.

– Aranea är ett certifieringsorgan och vi styrs av ett antal lagar. En seriös kontroll tar också tid och även om priset alltid är viktigt, så får vi inte börja rucka på kraven. Samtidigt ska vi självfallet ifrågasätta och förbättra vår egen verksamhet oavbrutet, säger Christian Nyrén.

Lagen sätter ju ändå inte pri-

set och det finns ett antal mindre producenter som tycker att det är för dyrt för att vara med. Vad säger du till dem?

– Där försöker KRAV att påverka lagstiftningen så att man till exempel kan använda sig av gruppcertifiering, vilket skulle minska kostnaderna. Vi kan också i vår kontroll göra allt för att minska tidsåtgången.

En annan kritik som under flera år har riktats mot KRAV och numera Aranea är att man upplever att kontrollanterna ägnar sig mer åt ”polisiär verksamhet” i stället för kontroll och rådgivning.

– Det får inte finnas någon vänskapsrelation för det hotar kontrollens trovärdighet. Men visst måste du som kontrollant ha en social förmåga och fingertoppskänsla och inte i första hand söka fel utan möjlighet till förbättring. Samtidigt får vi från stora kunder höra att man förväntar sig en revision och inget man tar över en kaffekopp. Det är ingen lätt uppgift för den som är ute och gör revision att hitta balansen.

Christian Nyrén säger dock att ett alternativ till KRAV-märkning skulle för den lilla producenten med en stark lokal mark-

Christian Nyréns förslag hjälper tyvärr inte de småskaliga producenterna att kunna marknadsföra sina produkter som ekologiska.

nad vara att bygga sitt eget varumärke. Producenten skriver sina kriterier för exempelvis sin jämtländska ost och låter sedan Aranea verifiera att kriterierna uppfylls.

Det finns dock en hake med detta, det går självfallet inte att skriva in i kriterierna att man är ekologisk.

Ska man tolka detta som att det inte finns plats för mindre producenter att certifiera sig enligt KRAV?

– Nej det tycker jag absolut inte. Det här kan vara ett sätt att börja för den som är liten, och sedan kan man växa in i KRAV.

ANN-HELEN MEYER
VON BREMEN

KRAVs VD Lena Söderberg och Christian Nyrén har också tidigare skickat in svar till Ekologiskt lantbruk på den kritik som riktades mot KRAV och Aranea på Eldrimmers seminarium om certifiering. Dessa svar finns publicerade på förenings-sidorna, sid 28.

Branschen om KRAV- respektive EU-certifiering

? KRAV har vissa mervärden jämfört med EUs regelverk för ekologisk produktion. Dit hör t ex regler för slakt och djurtransporter samt utevistelse på naturlig mark sommardag för grisar och fjäderfä. Är det viktigt att KRAV fortsätter att arbeta med egen regelutveckling och mervärden, eller ska man lägga sig på EU-nivå?

Thomas Kjellin, säljplanerare
Swedish Meats

Våra konsumenter måste veta vad ekologisk produktion står

för. Det blir svårt för konsumenterna om inte EUs regelverk för ekologisk produktion och organisationen KRAVs mervärden står för samma sak. För att få bättre genomslag och öka konsumtionen av ekologiskt kött tror jag det är viktigt att ha ett gemensamt budskap.

Bo Berg, VD Milko

Ja, jag tycker att det är viktigt att man har kontroll över ett eget regelverk som tillhör KRAV-märket. Man har genom åren byggt upp ett eget varumärke

Ann Freudenthal, ansvarig för ekologiska sortimentet Arlafoods

Det är en svår fråga. Spontant tycker jag att det är bra om Sverige kan vara föregångare i den ekologiska utvecklingen. Det kan vi vara genom KRAVs hårdare regler.

Pär Bygdeson, chef för miljö, kvalitet och hälsa hos Axfood

Vi har sagt att vi ska sälja ekologiska varor, ej nödvändigtvis KRAV-märkta sådana. Dock är KRAV-märket mycket starkare mot kund än vad EU-märket är,

och förtroende hos konsumenterna som är otroligt högt och jag tror att det är viktigt att man behåller kontrollen över hur man styr över regelverket.

KRAVS VD LENA SÖDERBERG:

Lite sandlåda att diskutera vilket regelverk som är mest ekologiskt

Ekologiskt lantbruk har intervjuat KRAVs VD om de vägval som föreningen står inför.

Ska KRAV fortsätta att ha och utveckla ett eget regelverk för jordbruk och förädling eller ska man anpassa sig till EUs lagstiftning och i stället lägga kraft på att utveckla regler för andra områden? Det är en av flera framtidsfrågor som diskuteras inom KRAV just nu.

Den ekologiska vågen ser nu ut att börja skölja in över Sverige på allvar och inom den närmaste tiden finns det stora möjligheter för den ekologiska marknaden att utvecklas. Precis som vid tidigare tillfällen när marknaden har tagit ett kliv framåt, ställs det också krav på att förutsättningarna för den ekologiska livsmedelsproduktionen ska förändras. En sådan viktig kugge är hur KRAV ska fungera framöver och inom organisationen pågår sedan en tid en diskussion om hur man ska växa med marknaden.

Eko istället för KRAV

Tidigare var KRAV-märkningen en förutsättning för att en vara överhuvudtaget skulle kunna säljas som ekologisk, men riktigt så är det inte längre. KRAV-märket har utan tvekan en stark

"KRAV utvecklar och säkerställer trovärdigheten i eget regelverk. KRAV är en föregångare i utvecklingen av regler och påverkan på lagar kring ekologisk produktion."

Ur KRAVs Vision och verksamhetsinriktning

position, men EU-märkningen vinner ändå terräng. Det här beror på flera saker. Handeln har exempelvis bytt strategi under de senaste åren och betonat "ekologiskt" mer än KRAV-märket. KRAV har under rätt många år inte ägnat särskilt mycket kraft åt att marknadsföra sitt eget varumärke och dess innebörd. Dessutom har man nu på allvar fått konkurrens av andra certifierare av ekologisk produktion, som SMAK, och fler är troligen på gång.

Hur ska då KRAV utvecklas? Ekologiskt lantbruk ställde frågorna till VD Lena Söderberg.

Hur kan KRAV-märket utvecklas?

– Vi har diskuterat hur vi ska marknadsföra mervärdena. Om vi ska ta fram olika nivåer som t ex "KRAV Guld", skarpare regelverk eller något annat. Vi har kommit fram till att vi skulle kunna utveckla en tilläggsmärkning som t ex berättar om en vara kommer från en viss region, en koldioxidmärkning eller liknande.

KRAV har beslutat att öppna kravs regelverk, alltså låta även andra kontrollorganisationer kontrollera enligt KRAVs regler. Varför det?

– Det är främst två skäl. Det ena är att vi tror att det här måste bli väldigt stort och då måste certifieringskapaciteten öka. Vi ser också att många företag har flera certifierare och då är det viktigt med samordning.

– Det andra skälet är att vi tror att certifieringen blir bättre om den är konkurrensutsatt. Vi har tagit åt oss kritiken av de långa handläggningstiderna och tror att det här är ett sätt att gynna de KRAV-anslutna.

I den internutredning som ni har låtit göra, pekade man bl a på att om fler certifieringsföretag är inblandade finns det en risk för att systemet blir mer stelbent, eftersom man måste förvissa sig om att reglerna tolkas på samma sätt och alla får samma behandling. Dessutom varnar utredningen för att systemet kan bli dyrare och göra det lättare att fuskas. Varför vill ni ändå genomföra detta?

– Utredningen visade att det fanns möjligheter att hantera de problem som ägarna har pekat på. Jag ser inte alls att det skulle bli dyrare och när det gäller risken för ett mer rigidity system så har vi sett att det mera hänger ihop med hur många certifierade det är än hur många certifieringsorgan man har. Man ska också komma ihåg att dispenser och undantag är något som vi har blivit mycket kritiserade för. Säger man att grisarna går ute och bökar så ska de göra det också.

– Vi ser ju nu att vi har 60–70 personer som jobbar med certifiering, bara att kalibrera dem är ett stort jobb. Men vi ska själv-

så från KRAVs synvinkel är det viktigt att ladda med mervärden för överlevnad på sikt. Detta är en fråga som enbart varumärkesägaren kan svara på och vi anser att KRAV bör ha en egen

utveckling för att profilera sig mot slutkund på lång sikt.

Kerstin Lindvall, miljöchef Ica

Det är en svår fråga och det finns fördelar och nackdelar med både alternativen. Vill man göra det mer rationellt och enkla, för oss till exempel, ska man lägga sig på EU-nivå. Men vill man ha kvar KRAV-märket kan man inte lägga sig stilla och inte vidareutveckla det. Det kan ingen som äger ett varumärke.

Mikael Robertsson, miljöchef Coop

Det är bra att harmonisera och acceptera EU-nivån. På produkterna ska man sedan kunna

lyfta fram de mervärden som finns för just den produkten. Det är bra att KRAV accepterar EUs nivå och därutöver utvecklar mervärden, annars finns det risk att utvecklingen i Sverige stannar av.

Christer Dahl, lagledare för Svenska Kocklandslaget

Jag är inte helt insatt i hur stark EUs förordning är, men jag tycker att KRAV har gjort ett oerhört starkt jobb och ser fram emot att de kör vidare på sin linje.

FOTO: JOSÉ BARRIOS LANCELOTTI

– Jag tror att vi har en blåögd uppfattning hur mycket våra regler spelar roll, säger KRAVs VD Lena Söderberg.

fallet ställa krav på att certifieringsorganen och deras revisorer ska ha kompetens. Det är oerhört viktigt och det är där vi ska lägga vårt krut.

Är detta ett sätt att möte konkurrensen från EU-ekologiskt?

– Vi kan inte motarbeta EUs lagstiftning. Jag tycker att man har koncentrerat sig på att diskutera skillnaderna mellan KRAVs regler och EU-förordningen, men den stora skillnaden är trovärdigheten i systemet. Alla kan gå in och titta på alla KRAV-märkta produkter och se deras certifikat men det går inte alls när det gäller EU-certifieringen.

Du har på KRAVs medlemsmöte propagerat för att KRAV ska sluta utveckla sina egna regler för jordbruk och livsmedelsförädling och i stället lägga sig på EU-förordningens nivå, varför det?

– Det som diskuteras inom styrelsen och bland medlemmarna är om vi ska acceptera nuvarande EU-regler som tillräckliga. Vi vill förbehålla oss rätten att fatta ett annat beslut om EU-reglerna väsentligen förändras, t ex tillåter viss inblandning av GMO eller liknande urvattning.

– Att harmonisera lagstiftningen är dock inte detsamma som att sluta utveckla regler eftersom en omtolkning av lagstiftningen till svenska förhållanden är nödvändig för en trovärdig produktion.

Att tolka en lagstiftning är väl inte riktigt samma sak som att utveckla reglerna?

– Det är en definitionsfråga. Läser du EU-förordningen ser du snabbt att det inte bara är tolkning. Men den viktiga frågan är om vi ska vi ägna tid och kraft åt att diskutera skillnaden mellan EU och KRAV nu när det är sådant driv på marknaden eller om vi ska se till att få fram produkter?

Vad skulle ni vinna på att sluta utveckla regler för jordbruk och förädling?

– Ett: att få med så många som möjligt i det trovärdiga systemet där man verkligen kan spåra produkterna. Två: att vi med kraft kan fortsätta utvecklingen av vårt regelverk när det gäller tilläggsmärkning och vårt arbete inom butik, restaurang, fisk osv. Det är genom att ha en stark bas som vi kan få utvecklings-

kraft, inte genom att diskutera skillnaden mellan KRAV och EU-ekologiskt. Får vi dessutom in väldigt mycket EU-ekologiskt, förlorar vi utvecklingskraft från de andra områdena. Tre: vi måste acceptera att livsmedelshandeln är global och att det är viktigt med ett harmoniserat regel-system så att vi kan handla med varandra.

Varför ska man överhuvudtaget då ha kvar KRAV om KRAV slutar utveckla en stor del av sitt eget regelverk och alltså gör sig av med sina egna mervärden?

– För att du är med i det stora trovärdiga systemet där alla produkter kan spåras och alla producenter med giltiga certifikat kan identifieras.

Men urholkar ni inte ert eget varumärke?

– Producenterna ser risker, att de förlorar konkurrensfördelar gentemot andra ekoproducenter i Europa, medan konsumenterna inte ser den här skillnaden för de ser främst skillnaden mellan konventionellt och eko.

Tappar ni inte kopplingen till de svenska ekobönderna om ni jobbar gentemot EU i stället för att utveckla ett eget regelverk?

– Jag tror att vi har en blåögd uppfattning hur mycket våra regler spelar roll. De stora frågorna är där lagstiftningen är och vi måste bli bättre på att jobba för svenska ekologiska bönder gentemot EU.

Allt fler konsumenter efterfrågar mervärden, ändå överväger ni att ta bort era?

– Det är inte så många mervärden. Det är grisarna, djurtransporterna, slakten, ja det kanske är tio punkter som skiljer sig mot EU-förordningen – och det är därför det är spännande att jobba med tilläggsmärkning.

– Men KRAV-märkets värde ligger inte enbart i regelskillnader gentemot EU. Det stora värdet ligger i den höga igenkänningen, tryggheten som konsumenterna känner och att det tack vare KRAV-märket är lätt att hitta ekologiska livsmedel i hyl-

lor. Bakom KRAV står också en värde driven organisation som bedriver opinionsbildning med konsumentfokus och verkar för bättre villkor för den ekologiska produktionen. Det är en stor skillnad mot andra anonyma ekolivsmedel.

Om ni öppnar regelverket och lägger er på EU-nivå, hur mycket är då KRAV-märket värt?

– Vad händer om vi inte gör det? Vi ser ett antal aktörer som positionerar sig för ekologiskt och vad händer om de går ur KRAV? Ica är ett tydligt exempel. För dem skulle det vara enklare att handla om de la sig på EU-lagstiftningens nivå och det finns ett antal aktörer som hävdar detta.

Varför har ni inte lyckats argumentera för KRAV-märket? Dessa företag är ju ändå medlemmar i KRAVs organisation?

– Du blandar ihop att målet är inte KRAV-märkning utan medlet, målet är en uthållig livsmedelsproduktion med ekologiskt som dominerande.

Vad händer om ni väljer en annan väg?

– Då blir KRAV-organisationen mindre stark. Då kan man inte försvara ekologiskt på samma sätt. Detta måste vi också väga in.

– Men jag vet inte om det inte är lite sandladedebatt för en organisation som arbetar för ekologiskt att diskutera om det ena regelverket är mer ekologiskt än det andra. Den avgörande frågan är att positionera eko mot konventionellt, annars kommer det här att gå under. Vi måste definiera vilken roll ekologiskt ska spela i ett hållbart samhälle. Det är det som är den avgörande frågan och om vi inte kan bli starkare där kan vi inte motivera vår existens. Där ska vi bli bättre på att samarbeta med Ekologiska Lantbrukarna, Svenska Naturskyddsföreningen m fl. Det hoppas jag kunna ägna mig åt i stället för att strida om certifieringen.

ANN-HELEN MEYER
VON BREMEN